

Valorile unui neam din Țara Maramureșului: Petrovai de Petrova

*Dr. Ion Petrovai
Petrova, Maramureș*

În funcție de contextul în care este folosit cuvântul „neam” are mai multe înțelesuri. „Dicționarul explicativ al limbii române” dă acestui cuvânt nu mai puțin de șase sensuri dar în sintagme diferite el are mai multe sensuri. Noi vom alege pe cel care ni se pare potrivit contextului în care îl utilizăm semnifică „... totalitatea persoanelor înrudite între ele prin sânge sau prin alianță”.¹

Cuvântul „neam” în Țara Maramureșului a fost și, pe alocuri, este purtător de sens diferit, în plan social, de instituție. Aici neamul avea blazon propriu, hori și alte elemente care făceau ca neamurile să se deosebească unele de altele.

Cei interesați de trecutul neamului Petrovai de Petrova pot afla date importante consultând lucrările istoricului Alexandru Filipașcu.² Cercetătorii în domeniu pot face studiu aprofundat consultând lucrările arhivarului Georgiu Petrovay, monumentală lucrare a academicianului Ioan Mihalyi de Apșa, „Diplome maramureșene din sec. XIV-XV” apărută la Sighet în anul 1900 și cele ale lui I. Pușcariu.³

În studiul de față vom încerca o sinteză menită a-i informa pe cei interesați cu date demne de reținut despre un neam care a făcut istorie în Marmăția începând cu anul 1326 când a fost pentru prima dată în documente.

Cum orice demers trebuie să debuteze cu începutul, vom reda în întregime „Diploma” în limba latină și tradusă în limba română de universitarul clujean Vasile Rus și publicată în format oglindă, limba latină și limba română în lucrarea „Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, Diplome maramureșene din sec. XIV și XV, ediția a IV-a, Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, Cluj Napoca, 2009, p. 220-221.”

¹ ***Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Academiei R.S.R., 1975, p. 588

² Filipașcu, Alexandru, Istoria Maramureșului, Tipografia ziarului „Universul”, București, 1940.

Filipașcu, Alexandru, Patronime maramureșene, Genealogia familiei de Dolha și Petrova, Editura Albatros, București, 2003.

Filipașcu, Alexandru, Enciclopedia familiilor nobile maramureșene de origine română, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2006.

³ Pușcariu, I., Date istorice privitoare la familiile nobile românești, I, Sibiu, 1892; II, Sibiu, 1895.

„Noi, Sigismund, din îndurarea lui Dumnezeu rege al romanilor veșnic venerabil și rege al Ungariei etc., dăm de știre prin scrisoarea de față că noi, având convenit respect pentru slujbele preavestite de credință, nenumărate și demne de laudă, precum și pentru sincerele îndatoriri ale credinciosului nostru, cu recunoștință și sinceritate iubit de noi, Stanislau, fiul lui Ioan de Dolha, pe care el le-a împlinit dintotdeauna pentru noi și pentru sfânta coroană, cu credință și statornicie, în diferite locuri și timpuri, primejduindu-se cu curaj și bărbăție, cu râvnă fierbinte și grijă neobosită, în diferite întâmplări ale sorții, împotriva rivalilor noștri, și în viitor dorește, cu laudă, să le arate, dar mai ales și cu precădere pentru moartea lui Mihail, fiul lui Ilie, văr după tată și frate părtaș al aceluiași Stanislau de Ilca, ucis de rivalii și răzvrățiții noștri, în timp ce împlinea pentru noi niște slujbe osebite și credincioase, în campania noastră militară pornită personal de noi, sub ocrotirea Domnului, împotriva polonilor, pentru a ne opune acelorași rivali și rebeli ai noștri din acea vreme, dorind noi să îi încuviințăm cu bunăvoință, din osebită<milostivire aceste slujbe credincioase ale lui>⁴ am dat, am dăruit și am hărăzit cu mâinile noastre regești pomeniților Stanislau, și prin el lui Ioan, Gheorghe și Bogdan, frații lui buni, de asemenea LUI Gheorghe și Andrei, fiii răposatului Ioan vodă, verișori după tată sau frați părtași ai lui, și tuturor moștenitorilor și urmașilor lor niște moșii regești ale noastre numite Rozaulya (Rozavlea), Sayo (Șieu), Zwrdog (Strămtura), Batzy (Botiza), Petrowa (Petrova), Leorgina (Leordina), Rwkzopolanya (Poienile de sub Munte) și Kohnya (Cuhea), avute în prezent, cum se spune, în mâinile aceluiași Stanislau și prin urmare ale fraților săi scriși mai jos⁵, în comitatul Maramureș, împreună cu toate folosințele și apartenențele lor și toate întregirile acestor folosințe și apartenențe, sub adevăratele și vechile lor semne de hotar și hotare <...>, ba chiar le dăm, le dăruim și le hărăzim, cât timp durează buna noastră plăcere în această parte, pentru așezarea lor, ca să fie ținute, posedate și în egală măsură avute de ei, fără să fie știrbit dreptul altuia, prin puterea și mărturia acestei scrisori a noastre, căreia i-a fost pusă pecetea noastră obișnuită de care ne folosim ca rege al Ungariei,

⁴ Întregire pe baza sensului contextual (nota editorului modern)

⁵ Aceste moșii erau ale lui Ioan Vodă, fiul lui Iuga Vodă, care era frate dulce cu Bogdan Vodă (vezi diploma din anul 1363), Ioan Vodă avea, afară de acești doi fii, și două fiice, una cu nume Stana, măritată după Sandrinu Gherheș din Sarasău, alta după Ioan de Dolha, astfelu Stanislau, după muma sa avea drept de hereditate la aceste moșii, după părerea lui Georgiu Petrovay (Turul, 1893, pag. 76). Din Georgiu [Giurgiu] și Andrea [Andreica] se trag familiile nobile Man și Dunca din Șieu.

scrisoare pe care o vom pune să fie redactată sub formă de privilegiu al nostru, de îndată ce ne va fi înapoiată.

Dată la Cassovia (Košice, Slovacia), în marțea imediat următoare după duminica Quasimodo geniti, în anul Domnului 1411.⁶

Analizând documentul putem ușor deduce că membrii familiei Petrovai de Dolha și Petrova au populat localitățile menționate. Cercetând alte lucrări întâlnim aparținători ai acestei familii stabiliți în alte zone precum Biserica Albă, Așsa de Jos, Rona de Jos, Bârsana, Dragomirești, Chioar (Plopiș, Copalnic Mănăstur), Cluj, Ung, Heveș și Moldova.

Începând cu veacul al XVIII-lea potrivit opiniei istoricului Alexandru Filipașcu⁷ membrii familiei Petrovai de Dolha și Petrova, pentru a se distinge între ei au primit nume care să-i personalizeze și astfel au apărut familiile Bilașcu (Balașcu), Filipciuc (Filipașcu), Găborean (Găboran), Ienciu (Ienci), Ileş, Ivanic (Ivănuț), Mihalca, Nicorici, Netrebici, Pălcuș, Văsieș și Vlădicaș. Aceste familii există și în prezent în Petrova cu excepția familiei Netrebici care s-a stins. Alături de aceste ramuri ale familiei Petrovai de Dolha și Petrova trunchiul ei a dăinuit și dăinuiește și în prezent. La rândul său trunchiul a dat și alte forme locale care, spre a se diferenția au și denumiri suplimentare cum sunt în prezent familiile „Antucenilor”, „Zbrehenilor”, „ai Odochiței”, „ai Vlădicului”, „ai Cârșnicului”, „ai Coratărului”.

Până la jumătatea secolului al XVIII-lea mulți membri ai familiei Petrovai de Dolha și Petrova au îndeplinit funcții în regatul apostolic maghiar cum ar fi asesori, jurați, vice-comiți, pretori, vicepretori, castelani, căpitani. După aceea s-au impus în circuitul demnitarilor doar cei din ramura Petrovai de Ung și Heveș care s-au și maghiarizat iar membrii familiei care au emigrat în alte zone au pătruns în lumea bună doar în spațiul în care se vorbea și se simțea românește în chip oficial.

Familia Petrovai de Dolha și Petrova a avut în fiecare epocă reprezentanți notabili cu numele consemnat în documentele vremii în care au trăit.

În anul 1466, pretorul Mihai Petrovai a fost ridicat la rangul de liber baron în urma participării la lupta de la Baia din Moldova alături de marele rege al Ungariei, Matei Corvin.

⁶ Din originalul în Arhivul familiei comiților Teleky în Gyömrő (EI, XX, F. I. No 31)

⁷ Filipașcu, Alexandru, Patronime maramureșene, Genealogia familiei de Dolha și Petrova, Editura Albatros, București, 2003, p. 124-246.

La 18 octombrie 1672, Nicolae Petrovai scrie prima poezie cultă din literatura română în localitatea sa natală, intitulată „Cântec rumânesc din dragoste scris”.

Pe la anul 1715 preotul Ștefan Petrovai se călugărește și devine episcop al Maramureșului pe numele Serafim, având sediul episcopiei la Mănăstirea din Petrova ridicată pe moșia strămoșilor săi.

Între anii 1767 și 1776 Gabriel Petrovai a făcut parte din garda împărătesei Maria Tereza, fapt pentru care, întors acasă, va fi numit „Cavalerul Crăiesei”.

Un membru al ramurei Petrovai stabilită în Moldova pe la 1877, colonelul Petrovan, a participat la asediul Plevnei.

Ajuns militar în termen pe frontul din 1915, Gheorghe Petrovai „a Zbrehii” a fost luat prizonier cu tot cu calul său. În cele din urmă este eliberat și se înrolează în Corpul Voluntarilor Români devenind militar de carieră și ajunge până la gradul de căpitan.

În perioada interbelică și după Al Doilea Război Mondial, din familia Petrovai s-au ridicat mulți intelectuali care au făcut și fac cinste neamului lor prin titlurile științifice obținute, demnitățile ocupate și cărți publicate.